

ОБЩЕСТВО „ОРЛОВИЯТ КРЪГ” – БЪЛГАРСКИЯТ ОТГОВОР НА ФЕНОМЕНА „ИНДИАНСКИ” ГРУПИ НА СТАРИЯ КОНТИНЕНТ

Любомир Г. Кюмюрджиев¹

Историческите възстановки (наричани също културно-исторически реконструкции, реенактмънт и с други названия) добиват непрекъснато растяща популярност в света, а през последните десетилетия – и у нас. Все още смятани от едни за игра, но и все по-често разглеждани като важна алтернатива на „кабинетната” наука от други, те по специфичен начин съчетават хоби и сериозен изследователски интерес. Самите исторически възстановки са нееднородно явление, което на свой ред предизвиква интереса на етнологзи, социолози, психолози, историци... Като правило те са свързани с миналото на страната, от която произхождат участниците в тях, но има и изключения.

„Индианските” групи в Европа са може би най-яркото такова изключение. В тях членуват хора, които нямат коренен американски произход, а мнозина дори не са посещавали САЩ и Канада. Въпреки това сред тези изследователи (в някаква степен и последователи) на американските индианци има такива, които с право могат да се нарекат специалисти по историята и културите на много от коренните американски народности, а някои от тях демонстрират майсторство и в редица традиционни индиански занаяти и умения.

Родният отговор на „индианските групи” в Европа и предмет на моя доклад е Българското общество по индианистика „Орловият кръг”. Съсредоточил съм се основно върху трите десетилетия от съществуването на „Орловия кръг”, но разглеждам и времето от 1960-е години до падането на комунистическия режим у нас, защото то съдържа предпоставките за появата на Българското общество по индианистика. На базата на голям брой разговори и интервюта с бивши и настоящи членове на сдружението и благодарение на собствени спомени и впечатления се постарах да представя процесите,

¹ Любомир Г. Кюмюрджиев е редовен докторант към Катедра „Етнология” на Исторически факултет, СУ „Св. Климент Охридски”.

довели до създаването и функционирането на първата и единствена до момента българска организация от такъв характер. Припомням, че – макар да е нестопанска, неполитическа (всъщност не можем да я наречем и етническа) и не е създадена на семеен принцип – тя съществува вече над 30 години. Наред с другото е сочена като първата група за културно-исторически възстановки в България, която в една или друга степен е спомогнала за създаването на някои от по-късно възникналите такива организации у нас. Все пак сдружението демонстрира особености, които го свързват повече с подобните му организации в други европейски страни, отколкото с групите за исторически реконструкции в България. Същевременно „Орловият кръг” е създаден и се развива на българска почва и – напълно закономерно – е пряко свързан с българската общественост и протичащите в нея процеси, с българската национална психология, чувствителност и пр.

Докладът ми е **поглед отвътре**, тъй като съм участвал в дейността на европейски „индиански” групи за културно-исторически възстановки и съм един от учредителите на „Орловия кръг”. Разбира се, в такива случаи винаги се поставя въпросът доколко в изследването е спазена необходимата академична дистанция. Тук искам да подчертая, че през годините се интересувах – и продължавам да се интересувам – не само от миналото, традиционните култури и настоящето на самите индианци, но и от възникването и развитието на „индианизма”. Често така е наричан онзи изключително дълбок, разностранен и все още ненапълно проучен и обяснен интерес към северноамериканските коренни народи у германци, англичани, белгийци, чехи, поляци, унгарци и други европейци, който кара хиляди жители на Стария континент да изучават не само теоретично, но и на практика различни аспекти от традиционната култура на лакота, ирокези, оджибуей, апачи... За мен винаги е било важно да установя как той се заражда, какви фактори му влияят, през какви фази минава, как се изразява, по какво си приличат и по какво се различават отделните „индиански” организации и т.н, и т.н. Всичко това ми помогна да съчетая дългогодишната си лична ангажираност с необходимата за изследването ми авторефлексия, а също и с достъп до информация, събирането на която би затруднило сериозно повечето външни изследователи.

„Българското индианско общество „Орловият кръг” (БИООК) е независима неправителствена организация с идеална цел, учредена през 1990 г. в град София. Основна задача на организацията е развитието и упражняването на научноизследователска и културно-просветна дейност в областта на индианистиката и по-специално изучаването на индианците, живеещи на територията на днешните САЩ и Канада.”

Това е записано в официалните документи, с които е регистриран „Орловият кръг” – първата и засега единствена по рода си „индианска” организация в България. Разбира се, тези сведения са верни, ала зад сухата формулировка стоят мечтите, усилията и натрупаните знания и умения на много хора, осъществявали се в продължение на десетилетия и намиращи реализация и днес. През годините „Орловият кръг” е наричан и Българско общество по индианистика, и Българско индианско общество. Тези определения очевидно не са синонимни, но съвместната им употреба разкрива важна специфика на организацията, за която ще стане дума по-нататък.

През пролетта на 1990 г. „Орловият кръг” е нещо ново върху социалната карта на България, макар че в неотдавна поелата по пътя на демократичните промени страна никнат една след друга най-различни организации. „Орловият кръг” не се вписва в

пъстрата палитра от политически партии, търговски сдружения, клубове по източни бойни изкуства, езотерични общества. Визитката му е по-скоро на клуб по интереси. Появата му обаче показва, че от подобно дружество има необходимост, а фактът, че то се развива и оцелява през следващите три десетилетия, потвърждава това.

По онова време историческите възстановки са нещо, за което малцина у нас са чували или чели. Както бе споменато, членове на по-късно възникнали български групи за такива реконструкции определят „Орловия кръг” като първата родна „реенактърска” организация. Това твърдение е резонно, макар че Българското индианско общество демонстрира и някои разлики спрямо „типичните” исторически реконструктори.

Създаването на „Орловия кръг” е пряко свързано с отдавна съществуващите „индиански” групи в Европа² – особено с тези в Германия и Русия, както и с организациите в Унгария, Полша, Чехия и Словакия. В предисторията на Българското индианско общество лежи и интересът към северноамериканските индианци, оформен в две поколения българи от романите на Джеймс Фенимор Купър, Майн Рид, Карл Май, Лизелоте Велскопф-Хенрих и други подобни автори. Голяма роля за създаването и поддържането на този интерес имат и западноевропейските филми по книгите на споменатия К. Май и особено социалистическите кинотворби с участието на популярния сръбски актьор Гойко Митич. От средата на 1960-е до края на 1980-е години значителна част от българските деца и юноши са гледали споменатите филми и са чели романи като „Последният мохикан” и „Синовете на Великата мечка”. Играта на индианци е сред най-предпочитаните от по-малките, а за мнозина от по-големите мохиканите и сиуксите са се превърнали в символ на храброст, честност, издръжливост, благородство и родолюбие. Сведенията за грабителската политика и геноцида спрямо коренното население на Северна Америка от страна на англичани, холандци, французи, а по-късно и от САЩ и Канада са както исторически достоверни, така и политически удобни за социалистическата пропаганда. Родни и преводни материали за трагичната съдба на северноамериканските индианци, публикувани в списания като „БТА Паралели”, „Лик” и вестници като „Поглед”, оставят сериозен отпечатък в съзнанието на много българи. По националната телевизия са излъчвани дори кадри от бунта на съвременни индианци през 1973 г. в Ундид Ний, щата Южна Дакота. В същото време филмите на ДЕФА, макар на базата на приключенски сюжети, сочат историческите корени на несправдите, довели до някогашните и съвременните сблъсъци между местното население на Северна Америка и държавите на „бледоликите” колонизатори.

Споменатите журналистически материали, литературни и филмови творби безспорно се облягат на реални събития. В преводната ни литература обаче произведения на западни писатели на индианска тематика, често даващи по-реалистична картина не само на историческите процеси, но и на индианските традиции – такива като „Последната граница” на Хауърд Фаст³ и „Моят живот сред индианците” на Джеймс У. Шулц⁴ – са издавани по-скоро по изключение. В областта на седмото изкуство силно влияние оказва шокиращият за времето си филм „Синият войник” (1969) на режисьора Ралф Нелсън и особено шедьовърът „Малък голям човек” (1970) на Артър Пен, но те са капки в морето на приключенските екранизации по темата. Научна

² Те са разгледани в доклад, изнесен на докторантските и студентски четения „Поглед отблизо” в СУ „Св. Климент Охридски”, проведени на 24.10.2020 г.

³ **Фаст, Х.** Последната граница. София: Издателство „Народна култура”, 1948.

⁴ **Шулц, Дж.** Моят живот сред индианците. Варна: Държавно издателство, 1970; София: Издателство „Отечество”, 1988.

и научнопопулярна литература за коренните народи на Северна Америка на български език почти липсва, макар че отделни заглавия могат да се намерят на руски. Интересен роден опит в това отношение представлява публикуваната от „Наука и изкуство“ през 1970 г. книга на Филип Димитров и Марин Бъчваров „Забравената раса“. Тук трябва да се споменат и издадените на български творби на чешкия пътешественик, етнолог, журналист и писател Милослав Стингъл „Индианци на бойната пътека“ и „Индианци без томаховки“, както и някои негови научнопопулярни книги за коренните жители на Южна Америка⁵.

В обобщение – свързаните със северноамериканските индианци книги, които се издават у нас през 1960-е, 70-е и 80-е години, са почти без изключение приключенски романи, произведения на юношеската литература. Повечето „индиански“ филми, прожектирани в българските кина или излъчвани по родната телевизия, също са предназначени главно за съвсем младата публика. Всичко това трайно налага върху цялата тема „американски индианци“ печата на нещо романтично и интересно, но същевременно и несериозно, детинско дори (с изключение на политическите ѝ аспекти). Ето защо, когато игрите на индианци приключат заедно с детството, онези млади българи, у които интересът към историята и традициите на коренните американски народи остане жив, изпадат в риск да бъдат обявени за инфантилни. В същото време увлечените от (примерно) древноримска история или японска култура се считат – с право, разбира се – за хора с интересни занимания и широка култура.

Години след създаването на първата „индианска“ организация в България, отделни нейни членове продължават да си спомнят свои негативни преживявания във времето преди присъединяването си към нея:

„Даже и пред тогавашните си приятели не споменавах за интереса си към индианците. Харесвахме сходна музика, увличахме се по източни бойни изкуства, но за индианците нямаше да ме разберат.“ (В.В., в момента на 39 години)

„Имах близък приятел, който не споделяше изцяло интереса ми към американските индианци, но го уважаваше... докато не се случи така, че и двамата харесвахме едно и също момиче. Той използва това, че знаеше за моя интерес към индианците, за да ме изкара пред нея инфантилен... все пак бяхме вече на по 23-24 години...“ (С.В., понастоящем около 60-годишен)

Може да се твърди, че една от причините за възникването на „Орловия кръг“ е стремежът към преодоляването на този своеобразен дисбаланс. Онези българи, у които интересът към миналото, културите и настоящето на северноамериканските индианци е надскочил детските увлечения, търсят нови хоризонти за неговото развитие и прилагане, но продължават често да срещат неразбиране. При настъпилите след 10.11.1989 г. промени в политическия и социален живот на страната е въпрос на време интересуващите се от коренните американци наши сънародници да се опитат да влязат във връзка помежду си, за да споделят своите възгледи, познания, търсения.

През 1970-е и 80-е години в български списания като „Наша родина“ и „БТА Паралели“ се публикуват материали за немски и унгарски сдружения на почитатели на индианците. Те се събират и лагеруват в традиционни прерийни шатри *типи*, обличат се в автентично изглеждащи, макар и саморъчно изработени индиански дрехи и

⁵ **Стингъл, М.** Индианци на бойната пътека. София: Издателство „Отечествен фронт“, 1983; **Стингъл, М.** Индианци без томаховки. София: Издателство „Отечествен фронт“, 1985; **Стингъл, М.** Синовете на Слънцето. София: Издателство „Наука и изкуство“, 1989.

аксесоари, провеждат състезания по стрелба с лък, пеят песни и танцуват танци на различни северноамерикански племена. Тези материали предизвикват у много бъдещи членове на „Орловия кръг“ както благородна завист, така и обнадеждаване, че това може да се случи и у нас. Както по-късно става ясно, мнозина с нетърпение очакват някой да обяви, че в България се основава „индианска“ група, за да станат веднага нейни членове. (Точно по този начин си спомнят тогавашните си настроения шестима от респондентите ми.) Годишите обаче минават, а нищо такова не се случва. Никой от почитателите на коренните жители на Америка у нас не прави сериозна крачка към намиране на съмишленици. Това постепенно затвърждава във всеки един поотделно убеждението, че съмишленици всъщност няма.

Някои от респондентите споделят:

„Като момче имах приятели, с които гледахме индиански филми и четяхме такива романи, но по-късно те се заинтригуваха от съвсем други неща. Години наред мислех, че съм единственият, който се интересува от индианци в България.” (Д.В., в момента на 59 г.)

„Чудех се възможно ли е да съм единственият в България, продължил да се интересува от северноамерикански индианци и в по-зряла възраст – и с времето реших, че явно е така.” (Л.А., сега на 54 години).

Фактът, че интересувачи се от индианци българи се опитват да влязат във връзка с „индиански“ групи в Германия (Л.К., сега на 55 г.) и Русия (Д.В., на 59), но не и да потърсят съмишленици в България, показва прибързаната им убеденост, че такива в страната ни изобщо няма.

През 1989 г. на български език излиза една книга, на която тук би трябвало да се обърне специално внимание. Тя продължава линията на творбите, разкриващи безчовечното отношение на американската държава към коренните народи на северноамериканския континент, но наред с образите на индианците-жертви изгражда и стройна хронология на събитията, запознава с реално съществували исторически личности и се съсредоточава върху документираните факти, като успява да прокара и известна представа за бита и културата на отделни индиански народи. Заглавието на книгата е „Погребете сърцето ми в Ундид Ний”, а неин автор е американският историк Ди Браун⁶. Това най-известно произведение на Браун, разказващо на света историята на американския Запад от индианска гледна точка, става бестселър още с първото си издание (1970) и е преведено на 30 езика. Почти 30 години по-късно, когато излиза и на български, книгата вече се е утвърдила като един от крайъгълните камъни на историческата литература за американската експанзия в Големите равнини, Югозапада и Калифорния и за трагедията на тамошните племена.

В България „Погребете сърцето ми в Ундид Ний” придобива и друга важна роля. Тази едновременно достоверна в исторически план и разтърсваща в емоционално отношение творба, посветена на северноамериканските индианци, очевидно няма нищо общо с юношеските романи. Книгата на Браун се чете и от хора, които нямат специален интерес към коренното американско население. Тя отправя сериозни предизвикателства към представите за дивачество и цивилизованост, подтиква към дълбок размисъл за същността на човешката природа и недвусмислено „реабилитира” индианската тема в издаваната у нас литература. Съвсем естествено „Погребете сърцето ми в Ундид Ний” бързо става изключително популярна сред интересувачите се от

⁶ Браун, Д. Погребете сърцето ми в Ундид Ний. София: Издателство „Земиздат”, 1989.

съдбата на американските индианци българи и се превръща в своеобразен катализатор при създаването на контакти помежду им. Неслучайно само месеци след излизането на световноизвестната творба на Ди Браун на български се стига и до учредяването на първата „индианска” организация у нас.

В началото на 1990 г., след дълги разговори и взаимни убеждавания, двама мъже на по 25-27 години решават да предприемат опит за създаване на първия „клуб по индианистика” (каквато е тогавашната формулировка) в България. Прието е и име на бъдещия клуб – „Духът на Бизона”. То ярко отразява идеалистичната атмосфера и концептуалната неизясненост в този най-ранен период от формирането на първата българска „индианска” организация. Към двамата скоро се присъединяват още няколко изкушени от индианските традиции и минало. Със съвместни усилия е написано нещо средно между обява за основаването на клуб по индианистика и най-обща програма за дейността на бъдещата организация. Документът е размножен на копирна машина и копията са разлепени на различни места из София.

През февруари 1990 г. улиците на столицата са буквално покрити от най-разнообразни съобщения и възвания. Въпреки това обявата на „Духът на Бизона” очевидно е забелязана и прочетена от мнозина. Телефоните на организаторите започват често да звънят. Сред обажданията има и недоброжелателни шеги, но болшинството хора изказват своите поздравления и искат да научат кога ще е първата среща на „индианския” клуб. В крайна сметка е обявено, че тя ще се състои на 10 март 1990 г. в бившия клуб на ОФ в софийския квартал „Мусагеница”. На срещата идват 86 човека с различни професии и образование (интересен факт е, че дамите са малко повече от мъжете), предимно от София, но и от други населени места. Мнозина от тях са ученици от гимназиалните класове и студенти. Срещата, изиграла ролята на учредително събрание, преминава в атмосфера на ентузиазъм, като са взети и някои важни решения за по-нататъшните сбирки и бъдещата дейност на клуба.

Една от основните идеи от самото начало е разграничаването от представите за американските индианци, създадени от популярните приключенски литературни и кино-творби – особено от тези, свързани с автори като Карл Май, Емилио Салгари и др. Сред преобладаващите ентузиастични с романтичен поглед върху темата има и няколко човека с по-зряло оформен, задълбочен интерес, които са успели да систематизират придобитата до момента информация и имат представи къде да търсят още. Тяхната идея за стартирането на образователни курсове вътре в самата организация оказва благотворно влияние върху изграждането на „Духът на Бизона”. Част от тези хора са успели да осъществят контакт с представители на „индиански” организации от все още съществуващия СССР и Германия, което дава допълнителна яснота в идеите за дейността и развитието на българския клуб.

Срещите се провеждат два пъти месечно в дома на някой от членовете, пожелал да бъде домакин, а при подходящо време – в софийските паркове. По-знаещите си разпределят ролите на лектори и образователният курс започва да се осъществява успешно, но още след първите няколко сбирки се стига до осъзнаването на някои важни факти.

Първоначалната идея организацията да събере българите, интересувани се от **всички** коренните американски народи, се оказва практически неизпълнима. Културните разлики между май и шайени или между инки и ирокези са твърде големи, а интересът към американските индианци у повечето хора очевидно е насочен към племената от Северна Америка. След известно време почитателите на индианските

цивилизации в Мексико, Гватемала и Перу напускат клуба – с най-приятелски чувства към другите в него, но и убедени, че за тях самите оставането в „Духът на Бизона” няма смисъл. Така по естествен път се стига до заключението, че всъщност организацията обединява интересувачи се само от коренното население на Северна Америка българи.

Пак в процеса на лекциите се оказва, че интересът на огромното болшинство членове на „Духът на Бизона” е насочен главно към историята и традициите на индианците от Големите равнини, донякъде към племената от Североизточния горски регион и в отделни случаи към тези от Югозапада на днешните САЩ. По тази причина намирането на лектор, който да запознае останалите от клуба например с миналото и културата на калифорнийските индианци или на племената от Големия басейн, е проблематично.

Интересно е да се отбележи, че същото разпределение на интересите се наблюдава и в чуждестранните „индиански” организации. Това сходство ясно показва фундаменталната роля на приключенските романи и филми за очароването на болшинството млади европейци от северноамериканските индианци. Изглежда, че първите искри на възторга изискват по-романтична среда, за да се превърнат в траен пламък, в сериозен интерес.

Сред членовете на „Духът на Бизона” има и такива, които са се присъединили не толкова заради интерес към дадени индиански племена, а заради самата необичайност на клуба. Един от тях например разкрива:

„Бях при пънкари, после в една група по скално катерене – а след това ми се прииска да видя и какво е да си индианец.” (К.А., тогава 26-годишен)

Други споделят заложената в самия индиански светоглед любов към природата, но са много по-привлечени от идеите за съвместни екскурзии и планински преходи, отколкото от историята и митологията на коренните американски жители. Постепенно тези хора започват да посещават все по-рядко сбирките на клуба, докато в крайна сметка съвсем престават да идват.

Под въздействието на писма, снимки и други материали от Русия и Германия, в „Духът на Бизона”, наред с теоретичните образователни курсове, се поставя начало и на практическа дейност. Започва изработването на „индиански” облекла и регалии, планират се „индиански” лагери в природна среда. Така се стига и до въпроса за съотношението между заниманията с материалната и духовната култура на северноамериканските племена. Според някои членове на клуба коренните американски ярвания и церемониални практики са основа на всичко индианско и не може да бъдат пренебрегвани в изучаването и възпроизвеждането на индианските традиции. Други, по-малко на брой, смятат, че клубът трябва да съсредоточи усилията си главно и дори само върху традиционната материална култура на индианските племена. Спорът между двамата най-изявени опоненти стига дотам, че първо този, който смята духовната култура за основна (Р.А., тогава на 27 г.), напуска „Духът на Бизона”, а само малко по-късно същото се случва и с главния противник на всичко религиозно и церемониално (И.О., по онова време на 28 г.).

Тези може би странни за днешното мислене спорове имат дълбоки корени в характеристиките на тогавашния исторически момент. През целия току-що приключил 45-годишен период на социализма на българските граждани по множество начини е внушавано, че религията е враг на здравомислещия, съвременен човек. В една или друга степен това внушение е залегнало в мисленето и реакциите на част от членовете на „Духът на Бизона”. Началото на 1990-те е и времето на „сектите” – във внезапно

отворилата се за различни влияния България активно работят проповедници на няколко протестантски църкви, групи, занимаващи се с източни учения и религии като „Общество за Кришна съзнание”, както и официално заклеймени по-късно организации като „Обединителната църква” на южнокорейския „духовен водач” Муун. Членовете на българския „индиански” клуб очевидно желаят да се разграничат от всички тях, още повече, че мнозина вече са питани:

„А вие там, в тоя „Дух на Бизона”, някаква секта ли сте?” (по сведения на Д.В. в описвания период на 32 г., както и на много други тогавашни членове на „Духът на Бизона”).

Междувременно се появява сродна организация на „Духът на Бизона” в Лом, назовала се „Духът на прерията”. Новата „индианска” организация има подчертано идеалистичен характер. Между двете групи се завързват контакти, последвани от разменни гостувания. Въпреки това, поради възникнали разногласия и спад на първоначалния ентузиазъм, ломската група не оцелява. Последният □ член (Л.А., тогава на 25 г.) се присъединява към „Духът на Бизона”. В първия у нас „индиански клуб” идват и други нови членове, сред които има все повече жители на населени места извън София. Появата на много хора, интересувани се не само от индианците от Големите равнини, довежда до идеята за промяна на името на организацията. Дотогавашното е свързано основно с региона на Равнините, за който бизонът е изключително характерен и се явява символ. Наред с това, „Духът на Бизона” навява усещане за приключенска романтика и дори за евтин мистицизъм – характеристики, от които клубът по индианистика желае да се разграничи. След активно обсъждане се стига до ново име – „Орловия кръг”. В него също е вложена символика, която единодушно е приета като по-адекватна. Кръгът е идеалната фигура в традиционните представи на почти всички американски коренни народи, а орелът е соларна птица, символ на смелост, мъдрост и извисеност. Заради увеличилата се членска маса е решено организацията вече да не се определя като „клуб”, а като „общество”. Така се стига до формулировката Българско индианско общество „Орловия кръг”. Често се използва и определението Българско общество по индианистика. С течение на времето част от хората в обществото действително натрупват теоретични, а и практически познания, които ги превръщат в реални специалисти по историята и традиционните култури на дадени северноамерикански племена. Това, с което те се занимават, макар и определяно от мнозина като хоби, в крайна сметка е индианистика – или поне някои нейни аспекти. Същевременно „Орловият кръг” е и „индианско” общество по силата на същата логика, по която по-късно се учредяват „антични” и „средновековни” сдружения (чиито членове не са древни римляни, нито пък идват от Средновековието).

След отшумяването на „анти-религиозния” период при някои от членовете на „Духът на Бизона” за известно време се наблюдават характеристики на един почти напълно противоположен процес. Той също има своите обяснения в особеностите на първите години от стартирането на демократичния процес в България. Бурните политически, икономически и обществени промени в началото на 1990-е години се отразяват и върху тогавашното книгоиздаване и периодичен печат у нас. Между разнородните като насоченост и качество литературни и публицистични произведения, с които е зает българският пазар, има и множество творби, предлагащи опознаване на тайните на тамплиерите, мистериите на Изтока, духовните послания на теософите и, разбира се, на практиките на шаманите от далечни земи и племена. В книжарници и на

улични сергии се предлагат и книгите на американския антрополог и писател Карлос Кастанеда, който твърди, че е преминал специално обучение при индиански шамани от северната част на Мексико и Югозапада на САЩ. Една от тях, „Пътуване към Икстлан”⁷, е издадена у нас още през 1984 г., но до момента е известна само на малцина. Затова пък публикуваните през 1990-е творби на Кастанеда⁸, заедно с тези на Флоринда Донер-Грау⁹ и подобни автори пораждаат огромен интерес към шаманите и шаманизма. Той е подклаждан и от писанията на други ню-ейдж гуру, както и от трудовете на сериозни изследователи (макар и официално издадени по-късно, в началото на XXI век) като Мирча Елиаде¹⁰, Клаус Мюлер¹¹, А. Питър Елкин¹²...

Този специфичен „дух на времето” има своето отражение и върху „Орловия кръг”. Членовете му вече са запознати с разкази за лечители, визионери и духовни водачи от различни северноамерикански коренни общности, но в разговорите им все по-често са намесени както шайенски пророци и знахари от племето навахо, така и цитираният по-горе Кастанеда. За известно време шаманите и шаманизмът като че ли стават водещ акцент в интересите и заниманията на Българското индианско общество. В този период се наблюдава бум на „особени сънища” и „странни преживявания” сред членовете на организацията, като в много от случаите вероятно се касае за стремеж към духовна идентификация. Всичко това затихва и се подрежда с натрупването на информация за конкретни племенни вярвания, разбирания и практики, както и с постигането на задълбочено, зряло отношение към автентичните пазители на знанието, традиционните лечители и духовните водачи сред северноамериканските индианци.

Въпреки заявеното разграничаване от романтиката на приключенските книги и филми, през първите години от съществуването на Българското общество по индианистика идеализираните представи за северноамериканските индианци са нещо характерно за неговите членове. Липсата на сериозна, детайлна информация за реалната история и автентичните култури на племената води до създаването на някои „доморасли” разбирания за традиционните индиански ценности, светоглед, философия.

„Бяхме убедени, че при нападенията над своите врагове в миналото индианските воители от Големите равнини не са убивали жени и деца... най-малкото, защото такива действия не носели слава и чест. За нас това бе извън всякакво съмнение, докато не попаднахме на пиктографични автобиографии на известни вождове, показващи – наред с другите им подвизи – и убийства на жени от вражески племена.” (И.Р., сега на 49 г.)

Приемането на цитираната историческа истина и честното анализиране на редица други „нелицеприятни” факти за индианските традиции и история допринасят за съзряването на Българското общество по индианистика.

Интересен отзвук в „Орловия кръг” имат появите на хора, които по различни начини са успели да натрупат познания за северноамериканските индианци, но не са членове на Българското индианско общество. Запознанството с д-р Стефан Станимиров от Плевен, който поддържа кореспонденция със специалисти по индианска история и

⁷ **Кастанеда, К.** Пътуване към Икстлан. София: Издателство „Народна култура”, 1984.

⁸ **Кастанеда, К.** Една отделна реалност. София: Издателство „Петрум Ко”, 1992.

⁹ **Донер, Ф.** Живот в сънуването. София: Издателство „Терзиев и синове”, 1996.

¹⁰ **Елиаде, М.** Шаманизмът и архаичните техники на екстаза. София: Издателство „Гносис”, 2000.

¹¹ **Мюлер, Кл.** Шаманизъм. Лечители, духове, ритуали. София: Издателство „Лик”, 2001.

¹² **Елкин, А.П.** Аборигенските шамани. София: Издателство „Шамбала”, 2001.

култури от САЩ, както и с някои коренни американци, оказва благотворно влияние върху организацията. Повлияни от примера на лекаря, членове на „Орловия кръг“, които вече кореспондират с „колеги“ от руски и немски „индиански“ организации, започват активно да търсят връзки и с историци, етнолози и писатели в Европа и Америка, както и с представители на индиански народи от САЩ и Канада. Самият д-р Станимир Станимиров става член на „Орловия кръг“. През 1991 г. той успява да посети САЩ, където гостува на племето омаха в щата Небраска. Оттам Стефан Станимиров донася на Българското индианско общество ценен дар – свещена лула от *катлинит* (рядък червеникав минерал, от който повечето северноамерикански индианци изработват „главите“ на церемониалните си лули). Лулата от омаха и до днес е символ на единството на „Орловия кръг“.

Приблизително по същото време с Българското индианско общество се среща и литераторът Чинко Горянов. Той се надява, че ще може да дискутира с членовете му впечатляващи книги за северноамериканските индианци, които е прочел на английски. Оказва се, че част от хората от обществото само са чували за някои от тези книги. Макар и да идва на сбирки едва три пъти, Горянов помага за насочването на хората от „Орловия кръг“ към световно признати индиански „библии“ като „Говори Черният Елен“ на Джон Нейхард, „Куция Елен, търсач на видения“ от Джон Куция Елен и Ричард Ърдоус (Рихард Ердош) и някои други.

Пак през първата половина на 1990-е години членовете на Българското индианско общество за пръв път се срещат и с представител на западноевропейския реенактмънт. Тази среща предизвиква в тях искрен възторг – и някои недоумения. На „Орловия кръг“ гостува Даниел ван Лоо, представител на „индианска“ организация, в която членуват белгийци и холандци, както и известен брой французи и германци. От разказите му и от многобройните фото- и видеоматериали, които той донася, българите добиват представа за „индианските“ групи в Западна Европа (или поне за някои от тях): каква дейност развиват, какви акценти поставят в своите изследвания и т.н. Белгийският гост е силно впечатлен от ентузиазма и задръжността в Българското индианско общество, а също и от красотата на българската природа. Той обаче не може да не забележи и голямата разлика в подготовката и опита на тукашните „индианци“ спрямо тези на западноевропейските им „колеги“. Особено дълбока е пропастта, която дели членовете на „Орловия кръг“ от тези на белгийските, холандските, френските и немските „индиански“ групи по отношение на външния вид, на пресъздаването на традиционната материалната култура на племената. Докато при изработването на съответни облекла, аксесоари и сечива при българските почитатели на индианците все още важи „принципът“: „Да изглежда като нещо индианско“, то на снимките и видеозаписите, донесени от Даниел ван Лоо, се виждат хора в одежди и регалии със стойност на исторически реплики и музейни експонати. Обзавеждането на белгийските и холандски *типита* (индианските шатри) пряко въвежда в атмосферата на лагер сред Големите равнини през XIX в. Повечето западноевропейски „чернокраки“, „лакота“, „кроу“, „шайени“ или „поуни“ могат да бъдат лесно „разпознати“ по облеклата и накитите им. Мнозина от тях очевидно умеят да изпълняват впечатляващо индиански песни и традиционни племенни танци.

Всичко това е ново и дълбоко вълнуващо за българските „индианци“. По онова време никой от „Орловия кръг“ не е и чувал за **реенактмънт**. Това е основната причина хората от Българското индианско общество да изпитат наред с възхищението и известно недоумение от видяното на фотографиите и във видеоматериалите.

„Вече имахме познания за символиката на някогашните индиански одежди и украси, затова се изненадахме, като видяхме, че доста от белгийците, холандците и германците са облечени като велики воители или всепризнати вождове, а регалиите им свидетелстват за подвизи и статут, каквито те няма как да са постигнали!” (П.Т., понастоящем на 44 г.)

Това смущава членовете на „Орловия кръг” и ги кара да си задават въпроси за границата между играта и сериозното отношение към индианските традиции и история, за баланса между подражанието и уважението. През следващите години тези въпроси ще се появяват отново и отново, доказвайки, че е много трудно да им се дадат ясни, еднозначни отговори, че решенията им са преди всичко въпрос на личен избор.

Странно впечатление на хората от Българското индианско общество прави и наличието на „трапери”, „каубои” и дори „американски кавалеристи” на снимките до холандските и белгийски „индианци”. Край множеството типита са разпънати и палатки на „маунтинмени”, а недалеч от „индианския” лагер са издигнати няколко дървени сгради, сякаш пренесени от малките гранични градчета на някогашния американски Запад. Всъщност това е класически реенактмънт – но тъкмо неговите изяви изненадват членовете на „Орловия кръг”. Причините за отношението им се коренят в тяхната визия за „индианизма”, наслоила се през първите години от съществуването на българската организация. Това е преди всичко период на коригиране на заблуди и натрупване на нови знания по отношение на миналото и традиционните култури на различните индиански племена, на жадно издирване на автентична информация, самообразование и установяване на контакти с по-напреднали съмишленици от чужбина. Важна роля в това отношение изиграват руските „индиански” групи, някои от които по онова време вече имат 10-15 и повече години история зад гърба си. Техни членове щедро споделят опита си с българските „колеги”, изпращат фотокопия на статии и книги, схеми за направа на индиански предмети и разкази за собствената им дейност. По онова време индианците са единствен фокус на реконструиращите историята на Северна Америка в Русия. Интересът на руските индианисти към материалната племенна култура е недвусмислен, но основният акцент при тях пада върху индианската философия, легендарната индианска връзка с природата, индианския светоглед, спецификите на индианската душевност (реални, романтични или по средата). Този подход намира благоприятна почва и сред хората от българската „индианска” организация. Запленени от посланията на „Погребете сърцето ми в Ундид Ний” и от биографията на Черния Елен, те в една или друга степен са възприели максимата: „Да си индианец не е толкова въпрос на процент от кръвта, колкото Път в живота”¹³. Някои от типичните характеристики на този „Път” включват осъзнаване на единството на света, на взаимосвързаността на неговите обитатели и компоненти, както и произтичащата от това осъзнаване почит към Земята и загриженост спрямо природата, благодарно отношение към живота, акцент върху качества като честност, щедрост и смелост, участие в пречистващи и укрепващи практики като парна церемония (известна и като „колиба на изпотяването”) и т.н.

Всичко това обяснява защо в онзи етап за хората от Българското индианско общество е трудно да разберат какво може да даде като личностно развитие или отношение към света обличането в каубойски дрехи или маршируването в американски военни униформи от XIX в. Този по-философски гледен ъгъл се превръща в характерна

¹³ Думи на съвременния духовен водач от народа лакота Арчи Куцият Елен в разговор с европейски индианисти в тогавашната ГДР през пролетта на 1983 г.

особеност на „Орловия кръг” и определя интереса към северноамериканските индианци у почти всички негови членове години наред. Те се възхищават от традиционните одежди и регалии на различните племена и искрено се стараят да научат повече за материалната им култура, ала полагат значително по-малко усилия от западноевропейските си „колеги” за нейното реконструиране. Същото важи и за пресъздаването на различни събития от индианската история – хората от „Орловия кръг” ги познават като факти, понякога ги отбелязват с празнични сбирки, традиционни песни и по други начини, но никога не ги разиграват.

„Доста години се събирахме във Витоша и на други места на различни важни дати от индианската история – особено на 25 юни, деня на голямата индианска победа над генерал Къстър и армията му при Литъл Бигхорн. Обличахме индиански дрехи, разбира се. Някои от по-знаещите разказваха за битката, пеехме стари военни песни на племената, участвали в нея, но никога не ни е минавало и през ум да пресъздаваме сражението.” (Т.К., сега на 50 г.)

Според възприетата днес терминология, дейността на „Орловия кръг” е по-скоро „експериментална археология”, а не реконструкция на битки и други събития от северноамериканската история.

Изработването на облекла, аксесоари и сечива в старинен стил има за цел главно тяхното използване при лагеруване „по индиански”, а културно-историческата им достоверност се търси и спазва само в общи линии. Лагерната обстановка, времето сред природата в приятелска атмосфера, усещането за „племенно” единство – това са основните ценности, към чието реализиране се стремят българските „индианци”.

Тъй като детайлното изучаване дори само на цял един културно-географски регион от Северна Америка (Големи равнини, Североизточни гори, Югозапад и пр.) е доста амбициозна задача, повечето хора от „Орловия кръг” ориентират интересите и изследванията си предимно към историята и традициите на конкретен индиански народ или – в по-редки случаи – и към тези на околните племена със сходна култура. Тази „тясна специализация”, възприета от много членове на Българското индианско общество, се извършва преди всичко на базата на лични предпочитания и интереси.

„Харесвам много индиански народи... всъщност всички са интересни и вдъхновяващи, а и традициите им са впечатляващи, важни... но нищо не може да се сравни с това, което изпитвам към лакота! Тях ги усещам близки, техните едновременни облекла са най-красиви за мен, вярванията им са ми най-разбираеми, дори езикът им, макар и да не го говоря, ми звучи някак познато.” (В.В., сега на 39 г.)

Съсредоточаването върху определен индиански народ помага за навлизането в много по-големи детайли при изучаването на различните аспекти от неговата традиционна култура в съответния период. То има положително въздействие и върху реконструирането на елементи от бита, облеклото, сечивата и т.н., при което започва да се държи повече на спазването на конкретните племенни особености. Отделни хора с артистични способности създават истински образци на традиционни накити, одежди, мокасини. Ала у нас трудно се намират подходящи материали и това често принуждава дори вече утвърдените майстори в „Орловия кръг” да работят с нискокачествени кожи, с мъниста от Китай и арабските страни, слабо напомнящи красивите венециански и френски мъниста, с които украсявали дрехите си някогашните индианци. Разширяващите се връзки с Германия, Великобритания, Белгия, Чехия и други страни показват, че повечето членове на тамошните „индиански” групи ползват материали със

съвсем друго качество. Ниският стандарт на живота в България се отразява зле и на дейността на българските „индианци“.

„И индианците ни са български!“ (М.Г. на 39 г.)

Все пак ентузиазмът е голям и това довежда до едно по-цялостно „обзавеждане“ на хората от „Орловия кръг“, до чувствително издигане нивото на автентичност в лагерите, където все по-често звучат добре изпълнявани песни на различни племена, провеждат се състезания по стрелба с лък, военизирани „индиански“ игри, разкази на митологични истории край лагерния огън, парни церемонии...

Горното описание касае преди всичко практическата дейност на Българското индианско общество, извършвана главно при благоприятни метеорологични условия и наличие на достатъчно дълъг период от свободно време. В останалите случаи тя е основно теоретическа и включва сбирки, провеждани най-често в дома на някой от членовете на обществото, споделяне на нова информация, дискутиране на прочетено, чуто и видяно по любимата за всички тема и т.н. Някои активности на „Орловия кръг“ заемат междинно положение между „теоретически“ и „практически“ – например изучаването на индиански песни в градски условия, провеждането на мероприятия, имащи за цел запознаването на по-широка българска публика с някои от аспектите на индианските племенни култури, изследователската, преводаческа и издателска дейности и т.н.

Още през 1990-е години трима от членовете на „Орловия кръг“ – отделно един от друг – успяват да посетят САЩ и Канада и дори да осъществят връзка с тамошни индианци. Както може да се очаква, това дава чувствителен тласък на развитието на Българското общество по индианистика. Учат се думи и изрази от индиански езици, както и някои нови танци и традиционни игри, споделят се непознати досега тънкости в направата на дадени индиански предмети, навлиза се в ритуалистиката на дадени племена. Става вече недвусмислено ясно, че днешните коренни американци са успели да съхранят духовността си (поне мнозина от тях), но са възприели в огромна степен материалната култура на съвременна Америка, така че воините с орлови пера в косите и жените в рокли от еленова кожа са останали в миналото.

„Дори по време на считаните за традиционни индиански фестивали *пау-уау* повечето танцьори носят облекла и регалии, които само напомнят някогашните... често са в крещящи, непознати в миналото цветове и с пластмасови мъниста, украси, закопчалки...“ (Т.С. в цитирания период на 22 г.)

Песните, голяма част от вярванията и церемониите обаче наистина са запазени, спасявайки автентичния индиански дух от изчезване и забрава.

Сведенията от Америка допълнително ентузиазират членовете на „Орловия кръг“ по отношение на изучаването на индиански песни, танци и нови подробности за племенните религии, но тласват само единици от тях към по-дейно реконструиране на някогашната материална култура. Повечето от хората в Българското индианско общество все още се задоволяват само с необходимия за лагеруване минимум дрехи и аксесоари, обикновено изработени от най-лесните за намиране материали. За пореден път се наблюдава поставянето на акцент върху изучаването, дискутирането и прилагането на духовната култура на северноамериканските индианци, докато пресъздаването на материалната остава на втори план.

Теоретичният дял от дейността на „Орловия кръг“ има редица изяви, чрез които членовете на обществото се стараят да създадат у повече свои сънародници интерес към

реалната индианска история, да популяризират автентичните култури на различни северноамерикански племена. Такава е книгоиздателската дейност на организацията. Хората от „Орловият кръг” предлагат съответни заглавия на български издателства, влизат в преговори за правата им, превеждат и редактират текстовете с цел издаването на български език на редица книги за северноамериканските индианци, които са станали световноизвестни като класически трудове по темата: „Говори Черният Елен” от Джон Нейхард (издадена от „Астрала” през 1995 г. под заглавието „Един велик шаман говори”), „Магическата шатра” (оригинално заглавие „Истории от шатрите на чернокраките”) от Джордж Б. Гринел („Шамбала”, 1997), „Куцията Елен, търсач на видения” от Джон Куцията Елен и Ричард Ърдоус („Шамбала”, 1999), „Подиграващият Враните” от Томас Майлс („Шамбала”, 2000), „Седемте видения на шамана Бизоновата Шатра”, редактирана от Фред П. Гоун („Изток–Запад”, 2004), „Митове и легенди на северноамериканските индианци” от Ричард Ърдоус и Алфонсо Ортис („Изток–Запад”, 2005), „Силата да лекуваш” (оригинално заглавие „Да вървиш по свещен начин”) от Марк Сейнт Пиер и Тилда Дългия Войник („Изток–Запад”, 2006), „Черният Елен – уроците на един шаман от племето лакота” от Уилям Лайън („Изток–Запад”, 2011), „Вождът Многото Подвизи – биографията на един индианец от племето кроу” на Франк Б. Линдерман („Изток–Запад”, 2013) и редица други.

В допълнение към тази дейност членовете на „Орловия кръг” изнасят лекции в СУ „Св. Климент Охридски”, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий” и НБУ, посветени на различни аспекти от коренната американска история и различните племенни култури. Съвместно с Културния отдел на Посолството на САЩ в България и с Американския център в Софийска градска библиотека Българското общество по индианистика организира през годините няколко Вечери на американските индианци, на които хора от организацията представят пред българска публика традиционни песни и танци на северноамерикански племена. Провеждат се и детски празници с овладяване на някои индиански умения, с истории и игри от коренна Северна Америка.

На една от Вечерите на американските индианци присъства поканен от Посолството на САЩ представител на ирокезкото племе сенека – скулпторът Питър Джоунс. Той харесва представените от „Орловия кръг” изпълнения, сред които има песен и танц на неговия народ. Това е още една възможност за членовете на обществото да общуват с коренни американци в България. Такива те са имали и преди – в различни години и по различни поводи българските „индианци” са се срещали и са общували с други ирокези, а също и с чернокраки, апачи, навахо, хопи. Тези контакти, както и осъществените в САЩ и Канада срещи с представители на различни коренни американски народи показват на хората от „Орловия кръг”, че идеите и дейността им се приемат добре от самите индианци.

В края на двадесетото столетие от някогашните над 80 човека, съставляващи членската маса на „Орловия кръг”, са останали около 40. Въпреки това Българското индианско общество има свои малки, но активни групи в Пловдив, Варна, Велико Търново и Плевен. Освен официалните членове на Кръга, на лагерите, провеждани главно в българските планини, идват и симпатизанти на индианските идеи, все още колебаещи се ентузиастични хора със сходни разбирания и интереси. Това превръща летните лагери на „Орловия кръг” в колоритни сбирки на съмишленици, повечето от които все пак имат индианска насоченост. Част от лагеруващите с „индианците” симпатизанти оформят ново дружество за исторически възстановки в България,

вдъхновено от историята и традициите на келтите. Така в тясно сътрудничество с „Орловия кръг“ се създава Българско келтоложко общество „Дъбова порта“.

Новият век заварва Българското индианско общество в много по-различна ситуация спрямо тази от първите години на съществуването му. Като че ли концепцията на организацията е изяснена – членовете □ са преди всичко приятели, които се интересуват от северноамерикански индианци, обичат да прекарват колкото може повече време заедно, по възможност сред природата и се радват на компанията и на други природолюбители и хора с нестандартно мислене. Гостувания на руски индианисти през 2000, 2001 и 2005 г. донякъде активира интереса към придобиване на нови умения, свързани с традиционната материална култура на различните северноамерикански племена, но не за дълго. Вече само отделни хора от „Орловия кръг“ се занимават активно с изработване на индиански предмети и облекла, овладяване на специфични индиански умения и т.н. Дори по време на традиционните за обществото лагери през голяма част от времето повечето „индианци“ ходят в туристически дрехи и спортни обувки; индианските облекла и регалии се ползват само в определени тържествени случаи. Разговорите са все така приятелски и интересни, ала по-рядко включват аспекти на индианската тема. Повечето хора от „Орловия кръг“ работят, немалко от тях вече са семейни, имат и деца. Мнозина са се сблъскали с проблемите на ниското заплащане или безработицата. Някои от членовете на обществото са преживели житейски драми, други вече не изпитват същия интерес към темата, събрала ги преди повече от десетилетие. Мнозина от българските „индианци“ се чувстват уморени от градското си ежедневие.

„Идвам на лагерите, за да си почина. Прекалено много неща се налага да върша долу, в града, та често тук, в планината, просто ми се седи на слънце или край огъня, слуша ми се шума на вятъра, кефя се на разговорите с приятелите – и нищо друго не ми се прави!“ (Т.К., сега на 50 г.)

Тази нагласа води до разреждането и – с времето – дори на изоставянето на редица характерни за лагерите на Кръга дейности. Акцентът се поставя върху приятно прекарване с приятели сред природата, без да се бърза, без натоварвания и ангажименти. Изградената в дотогавашната дейност на Българското индианско общество систематика постепенно забавя ход; събития се организират рядко, главно спонтанно, при изблик на ентузиазъм в повече хора едновременно и при благоприятни обстоятелства. Йерархията, която в „Орловия кръг“ винаги е била размито понятие, задължително поставяно на второ място след приятелството, като че ли съвсем губи очертанията си, а с тях – и ролята си на организационен фактор. Целите и задачите на обществото са разбирани някак „априори“, но почти никой не е в състояние да ги формулира ясно. Индианската тема вече не преобладава дори и на седмичните сбирки на обществото. Въпреки това членовете му все още се чувстват добре заедно, защото са изградили концепция за общност, за „роднинство по дух“ помежду си.

„Отношенията в „Орловия кръг“ винаги са били много демократични – важните въпроси се решават с допитване до всички и с подробно обсъждане. Това подкрепя усещането, че всички са равни, че гласът на всеки е чул. Този подход отразява самия дух на „Орловия кръг“. Той обаче има и недостатъци – на първо място бавното вземане на решения. Въвличането в прекалени „умувания“ понякога генерира излишни емоции и може да изостри междуличностните отношения, вместо да ги заздрави.“ (Б.А., в момента на 47 г.).

С постепенното замиране на активността на обществото и изместването на индианците от реалния фокус на разговорите и дейностите на членовете му, вътрешната

структура на „Орловия кръг” почти престава да действа. Организацията се активизира от време на време при появата на възможности да се легитимира като „общество по индианистика” – интервюта, беседи, участие в издаването на нови книги с индианска тематика и представяне на северноамерикански племенни традиции. В края на първото десетилетие от новия век обаче „Орловият кръг” функционира главно благодарение на близките отношения между членовете си.

Не всички членове на Българското общество по индианистика изпадат в тази своеобразна летаргия. Някои продължават да се интересуват активно от индианските традиции, минало и настояще и да споделят наученото с малък брой съмишленици. Други се стремят да не се откъсват от лагерите и походите сред природата, трети се занимават самостоятелно с традиционни индиански занаяти или с близки до тях дейности – изработка на лъкове и участие в състезания по стрелба с лък, обучение в бушкрафт и др. Няколко човека мечтаят за възстановяването на организацията във вида □ от нейните силни години – така, че тя да продължи специфичните си дейности и развитието си. Два или три плана как това да стане на практика се оказват неприложими. В крайна сметка се стига до идеята, че трябва да се вземе пример отвън – от някоя европейска страна, където „индианските” организации видимо са в добра форма. Изборът пада върху Унгария, Словакия и Чехия. През 2010 г. двама от членовете на „Орловия кръг” се срещат и разговарят със словашки и унгарски „индианци”, макар и в градска обстановка, а трети българин заминава на „индиански” лагер в Чехия. След завръщането си той споделя:

„Почувствах се като сред свои – близки приятели, роднини... и видях как нещата се правят без всякакво напрежение, а с радост, с удоволствие, но и с голяма активност и искрена отдаденост!” (Н.Я., тогава на 27 г.)

Три години по-късно (юли 2013 г.) за Чехия заминават вече седем представители на „Орловия кръг”. Те лагеруват там с над 60 чешки, двама словашки и двама полски „индианци”. За българите това наистина е като сбъднат сън. Те наблюдават внимателно ежедневието в лагера, многобройните дейности там, въведените и стриктно спазвани правила. Разговарят с чехите, словаците и поляците и се стараят да запомнят всичко, за да направят верни изводи и работещи предложения.

През есента на същата година в България се състои съвет, на който, освен седмината лагерували в Чехия, присъстват още петима от членовете на „Орловия кръг”. Неколцина от останалите отклоняват поканата да дойдат на съвета, други обективно нямат възможност да присъстват, а по-късно се оказва, че трети не са разбрали за провеждането му. На въпросния съвет се вземат редица важни решения за бъдещи промени в дейността на „Орловия кръг”. Отчитайки характерните особености и конкретните дотогавашни постижения на Българското общество по индианистика, участниците решават, че е време дейността му да се синхронизира повече с принципите и действията на онези чуждестранни „индиански” групи, които съществуват от доста време, очевидно са натрупали богат опит и продължават да са успешни в начинанията си. Заимстват се редица неща от видяното на лагера в Чехия, преосмислят се и някои специфични за нашите условия проблеми и възможности. В крайна сметка се изготвя проект за по-нататъшната дейност на обществото, който малко по-късно е представен на всички негови действителни членове. Някои от неприсъствалите на съвета вземат отношение с въпроси и предложения, но повечето от тях не проявяват активност. След известно време проектът е приет официално от изготвилите го и съгласилите се с неговите клаузи. Въвеждат се задължителни изисквания за максимална автентичност

(спрямо конкретната епоха и племенната култура) на материалите, облеклата, сечивата и всичко останало, което се ползва на традиционните лагери на „Орловия кръг” от самото им начало до официалния им край. Взема се решение за активизиране дейността на обществото чрез различни мероприятия и поставяне на конкретни бъдещи цели. Пример за това са четирите големи годишни събирания на неговите членове – по едно през всеки сезон, като изискванията за „дрескод” важат само за лятното такова (същинския „индиански лагер”). Планират се визити на чуждестранни гости на български лагери и поредни участия на хора от „Орловия кръг” в европейски „индиански” инициативи. Членовете на Българското индианско общество, не проявили отношение към предложенията от есента на 2013 г., не се включват активно и в новите дейности на организацията, макар някои от тях да помагат за осъществяването им по един или друг начин.

Понастоящем активните членове на „индианската” организация в България, възприели промените от 2013 г., са по-малко от 20 човека. Седмина от тях вземат участие в големия международен лагер през август 2019 г. в Чехия, на който се събират около 300 представители на чешки, словашки, полски и унгарски „индиански” групи. Поради пандемията от Covid-19, обхванала целия свят в началото на настоящата 2020 г., всички останали планове са отложени и всички дейности са преустановени – освен, разбира се, това, което лежи в основата на самото съществуване на Българското общество по индианистика: „...развитието и упражняването на научноизследователска и културно-просветна дейност в областта на индианистиката и по-специално изучаването на индианците, живеещи на територията на днешните САЩ и Канада.”

Макар насочен главно към миналото и към традициите на далечни в географски и културен аспект народи, феноменът на европейските „индиански” организации е характерен, а вероятно и единствено възможен за нашето съвремие. Това важи и за „Орловият кръг”. През годините на своето съществуване Българското общество по индианистика надгражда и разширява дейността си, макар и постепенно да губи членска маса. Устойчивостта му във времето е впечатляваща, ала намаляването на броя на членовете му кара някои сегашни индианисти да смятат, че са „последните мохикани” и организацията им ще си отиде заедно с поколението на вдъхновените от онези индиански книги и филми, които очевидно не вълнуват днешните деца и младежи. Има обаче и по-оптимистични настроени. Те изразяват надеждата, че идеята за племенно единство и „роднинство по дух” е дълбоко вкоренена в човешката същност. Акцентират върху индианското отношение към природата като основа на екологичното съзнание, от чието развитие зависи животът на Земята. Напомнят, че американските индианци са един от най-ярките символи на човешката свобода и вярват, че този идеал никога няма да помръкне. Смятат, че коренните американски народи са все още слабо познати в България и са убедени, че могат да направят много за промяната на това положение – най-малкото защото (както самите те твърдят) „реалната история и

автентичните традиции на индианците са много по-интересни от който и да е приключенски роман”.

EAGLE CIRCLE SOCIETY

THE BULGARIAN RESPONSE TO THE PHENOMENON OF THE "NORTH AMERICAN INDIAN" GROUPS IN EUROPE

Lyubomir G. Kyumurdjiev

The historical reconstructions (also called reenactments, etc.) are gaining ever-growing popularity in the world, and in the recent decades - in Bulgaria as well. Still considered a kind of game by some, but increasingly seen as an important alternative to the "cabinet" science by others, they combine in particular ways a hobby and a serious research. These reconstructions are not a homogeneous phenomenon, which in turn arouses the interest of ethnologists, sociologists, psychologists, historians. Usually they are related to the past of the country from which the participants originate, but there are some exceptions.

Perhaps the so-called "North American Indian" groups in Europe are the most striking exception. Their members are not of Native American descent, and many of them have not even visited the United States or Canada. However, among these researchers (to some extent also followers) of the North American Indians there are people who can be called specialists in the history and traditional cultures of many Native American nations, and some of them demonstrate a real mastery in a number of traditional Native American crafts and skills.

The Bulgarian response to the phenomenon of the "North American Indian groups" in Europe and the subject of this report is the Bulgarian Indian Society called Eagle Circle. It is an independent, non-profit and non-governmental organization, established in 1990 in the city of Sofia. The main task of the Society is the development and implementation of research and cultural-educational activities - both theoretical and practical - in the field of the Native American studies.

Based on a large number of conversations and interviews with former and current members of the Bulgarian Indian Society - and on his own memories and impressions - the author presents the processes that led to the founding and functioning of the first and only up to now Bulgarian organization of this kind. The Eagle Circle has existed for over 30 years. It is considered to be the first reenactment group in Bulgaria, which has helped in one way or another some of the later established Bulgarian organizations for cultural and historical reconstructions to be created.

The Eagle Circle Society demonstrates some features that connect it more with the similar ("American Indian") organizations in other European countries than with the "typical" Bulgarian groups for historical reconstructions. However, the Bulgarian Indian Society was created and developed on Bulgarian soil and - quite naturally - it is deeply connected to the wide Bulgarian society, and the Bulgarian national psychology, sensitivity, etc.

Lyubomir Kyumurdjiev has participated in the activities of European "North American Indian" groups for years. He is one of the founders of the "Eagle Circle" Society. He is currently a full-time doctoral student at the Department of Ethnology at Sofia University, and his thesis is based on a profound research on the European "North American Indian" organizations.